

Є.С.Дехтяр,
здобувач,
Криворізький ДПУ

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті висвітлюються теоретичні основи проблеми підготовки педагога до організації дослідницької діяльності в навчальному процесі, обґрунтовано важливість та особливості використання дослідницьких методів у навчально-виховному процесі.

Ключові слова: дослідницька діяльність, підготовка педагога.

В статье изложены теоретические основы проблемы подготовки педагога к организации исследовательской деятельности в учебном процессе, обоснована важность и особенности использования исследовательских методов в учебно-воспитательном процессе.

Ключевые слова: исследовательская деятельность, подготовка педагога

The article deals with the theoretical foundations of problem of preparation of teacher to the organisation of the research activity in the educational process. The article ground importance and peculiarity of usage of the research methods in the educational and upbringing process.

Key words: the research activity, the preparation of teacher.

Сучасні освітні програми висувають високі вимоги до якості освітньо-виховного процесу, а систематичний дефіцит часу вимагає організації оптимального навчального процесу, який забезпечив би умови для ефективного самонавчання, оволодіння культурою розумової праці, культурою мислення, технологією пошуку і опрацювання нової інформації. Оптимізувати навчальний процес, підвищити ефективність обсягу та форм роботи з дітьми вже неможливо, керуючись лише традиційними, а інколи відверто застарілими методами та прийомами виховання й навчання дітей.

Нині у світі відмовляються від репродуктивного способу навчання, коли вчитель щось розповідає, а учень відтворює. Це вважають застарілою методикою минулого століття. Такий підхід уже не задовольняє потреб особистості в умовах постійної зміни інформаційного середовища. Ідеальний спосіб навчання – коли дитина разом із педагогом є творцем власних знань. Адже власна пізнавальна активність особистості є самостійним, особистісно значущим, дієвим чинником розвитку дитини [2; 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Значні можливості дослідницьких пріоритетів у навчанні підростаючого покоління стали предметом пильної уваги багатьох філософів, психологів, педагогів, починаючи ще з епохи середньовіччя, серед них Я.Герд, Дж.Дьюї, П.Каптерев, М.Монтень, Ф.Рабле, Ж.Руссо, Д.Шваб та ін. Більшість з них визначають високу ефективність застосування дослідницьких прийомів і методів у навчанні для поглиблення інтересу дитини до пізнавальної та творчої діяльності, для формування відповідних знань, умінь, навичок і дослідницької позиції в сприйнятті й осмисленні явищ та процесів дійсності [6, с. 251]. Терміни «дослідницька діяльність», «дослідницькі методи» давно й активно використовуються в психолого-педагогічній літературі (К.Баханов, Ю.Глатюк, В.Голобородько, Ю.Жук, О.Обухов, Т.Олійник, С.Раков, О.Савенков, В.Ушачов, В.Шеліхова та ін.). Багато педагогів відзначають високу ефективність застосування елементів дослідження у навчанні, наголошуючи на тому, що саме навчально-дослідницька діяльність дозволяє розвивати здатність аналізувати й узагальнювати факти, приймати рішення, сприяє індивідуалізації навчання, забезпечує творче співробітництво педагога й дитини, забезпечує вплив особистості педагога на формування особистості дитини. Все це примушує зосередити зусилля на проектуванні засобів входження дослідження як особливого типу діяльності в сферу освіти з метою організації інноваційного процесу шляхом розробки дослідницьких освітніх технологій.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

Спроби переходу від традиційного інформаційно-пояснювального підходу, орієнтованого на засвоєння готових знань до діяльнісного, спрямованого на розвиток пізнавальної активності дитини, запровадження дослідницьких прийомів викликало низку важливих педагогічних проблем. У першу чергу постало питання якості освіти, яка залежить, насамперед, від педагога, адже він за своїм призначенням виступає, з одного боку, носієм знань, а з іншого – носієм способів передачі цих знань [7; 5]. Як говорив свого часу К.Ушинський, виховна сила вливається тільки з живого джерела людської особистості [8, с. 218]. Саме педагог є центральною фігурою, від якої залежить успіх усіх перетворень, що здійснюються в освіті [1; 10], особливо якщо він – дослідник, що здатний до змін, динамічний, гнучкий, готовий до саморозвитку.

Отже, зараз постала проблема професійної підготовки педагога, що пов'язана з науковим обґрунтуванням і практичним удосконаленням змісту педагогічної освіти, побудованої на засадах дослідницького навчання. Першочерговою розробки потребує питання гармонізації професійних знань і вмінь педагога з останніми досягненнями сучасної педагогічної думки.

Метою статті є розкриття поняття «дослідницька діяльність» та означення шляхів підготовки педагога до її організації в навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження

Огляд педагогічної літератури свідчить, що проблемою професійної компетентності педагогічних кадрів займалось чимало вітчизняних і зарубіжних науковців. Серед них, В.Адольф, Ш.Амонашвілі, І.Ареф'єв, А.Биязева, О.Бігич, Н.Ігнатенко, Е.Пасов, О.Проскура, О.Савченко та ін. Різні аспекти професійної підготовки майбутнього вчителя і формування його готовності до успішного здійснення професійних функцій розглядалися у працях В.К.Буряка (самостійна робота студентів та формування їх педагогічного мислення), І.Гавриш, Л.Кондрашової, В.Сластьоніна та ін.

Крім того, у Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ ст. наголошується на формуванні в дітей цілісної картини світу, здібностей і навичок самостійного пізнання [3; 5]. Посильною допомогою в цьому може слугувати дослідницька діяльність. Пізнавальні конфлікти, які виникають в процесі дослідження, підводять дитину до необхідності збору, аналізу й узагальнення даних, до висунення і перевірки гіпотез. Застосування дослідницького підходу в навчанні спрямоване на становлення особистісного досвіду самостійного пошуку знань і використання їх в умовах творчості.

Роль педагога в процесі дослідницької діяльності полягає в спрямуванні дитини на осмислення проблеми, створення умов для дослідницької діяльності, організації самостійного пошуку. Побудова педагогічного процесу на засадах дослідницького навчання вимагає від педагога чіткого визначення обсягу програмового матеріалу, розкриття якого через постановку дослідів матиме найвищий результат [4, с. 51]. Тому, вирішення проблеми підготовки педагога до організації дослідницької діяльності в навчальному процесі полягає у зміні особистісної позиції педагога, утвердженні дослідницької позиції в навчанні, розвитку інноваційного потенціалу, формуванні власного

досвіду дослідницької діяльності майбутнього педагога, орієнтації на апробацію дослідницького методу під час педагогічної практики, шляхом включення педагога в даний вид діяльності, що допоможе сформувати в нього світогляд педагога-дослідника, здатного до критичного осмислення всіх тих процесів і явищ, які наповнюють освітній простір [5, с. 127]. Саме в умовах дослідницької діяльності стають реальними якісні зміни в педагогічному мисленні педагога, відбувається інтенсивний розвиток його якостей дослідника, таких як ініціативність, відкритість, динамічність, готовність до діалогу, конструктивної взаємодії. Більше того, дослідницький метод в роботі педагога забезпечує перехід педагогічної системи у відкритий стан, коли обмін інтелектуальним, креативним потенціалом стає безперервним і потужним.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Постійна модернізація змісту, форм, методів, прийомів, засобів навчання, впровадження нових ідей, технологій, реалізація пріоритетних напрямків реформування навчально-виховного процесу, зростання обсягу знань потребує від сучасного педагога відповідно нових підходів та напрямків передачі цих знань, а також досконалого володіння такими технологіями, які б спонукали дитину до навчання, не суперечили законам дитячої природи. Однією з таких технологій є дослідницька технологія навчання, що має великі можливості щодо становлення особистості дитини, її світогляду, самооцінки, впливає на формування життєвих цінностей, сприяє підвищенню ефективності засвоєння знань, умінь, навичок. Але доводиться констатувати, що за сучасних умов розвитку освіти педагоги виявляються недостатньо підготовленими до застосування дослідницької діяльності в навчальному процесі. Тому перед системою освіти України стоїть завдання забезпечення освітньої сфери фахівцями нового покоління, здатними на високому професійному рівні здійснювати навчально-виховний процес у відповідності з досягненнями педагогічної думки.

А це, в свою чергу, потребує докорінної перебудови системи підготовки майбутніх педагогів, що повинна ґрунтуватися на перебудові усталеної методики навчання, включення елементів дослідження як обов'язкової складової і важливої умови навчального процесу, на психологічній переорієнтації педагогів, на розвиток не тільки їх репродуктивного, але, головним чином, конструктивного,

творчого мислення, що дозволить розширити і якісно покращити подальші пошуки шляхів рішення даної проблеми.

Список використаних джерел

1. Ігнатенко Н. Новій школі – учитель нового типу // Рідна школа. – 2002. – №7. – С.10-11.
2. Ладивір С. Плекаймо дослідників і мудрих мислителів // Дошкільне виховання. – 2004. – №5. – С.3-7.
3. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI ст. // Освіта України – 2002. – №16. – С.3-9.
4. Обухов А.С. Исследовательская деятельность как возможный путь вхождения подростков в пространство культуры // Развитие исследовательской деятельности учащихся: методический сборник. – М., 2001. – С.45-64.
5. Остапчук О.Є. Діяльність учителя: готовність до інновацій. – Кривий Ріг.: ПП «Іріда», 2004. – 155с.
6. Савенков А.И. Психологические основы исследовательского подхода к обучению: Учебное пособие. – М.: «Ось -89». – 2006. – 480с.
7. Савченко О. Удосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів // Проблеми сучасної педагогічної освіти. – К.: Пед. преса, 2001. – Вип.3. – Ч1. – С.3-8.
8. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори – К.: Рад. школа – Т2. – 356с.

*І.О.Зелена
аспірант,
Південноукраїнський
державний педагогічний
університет, м. Одеса*

**РОЛЬ ПРОФЕСІЙНО-ЕСТЕТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ТА
РЕФЛЕКСІЇ У ФОРМУВАННІ ЕСТЕТИЧНОГО СВІТОГЛЯДУ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ**

В статті розглянуто роль професійно-естетичної спрямованості та рефлексії у формуванні естетичного світогляду майбутніх учителів. Доказано, що наявність цієї спрямованості та забезпечення рефлексивного управління процесом формування естетичного